

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA'LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

AJINIYOZ NOMIDAGI NUKUS DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI

SURDOPSIXOLOGIYA

FANI BO'YICHA SILLABUS

Ta'lim sohasi:	100000-Ta'lim
Ta'lim sohasi:	110000- Pedagogika
Ta'lim yo'nalishi:	60110300- Maxsus pedagogika (Surdopedagogika)

Modul / fan sillabusi
60110300-Maxsus pedagogika (Surdopedagogika) ta'lim yo'nalishi

Fan/modul:	SURDOPEDEGOGIKA
Fan/modul turi:	Majburiy
Fan/modul kodi:	SPs1404
Yil:	2025-2026
Semestr:	4
Ta'lim shakli:	Kunduzgi
Mashg'ulotlar shakli va semestrga ajratilgan soatlar:	120
Ma'ruza	30
Amaliy mashg'ulotlar	30
Seminar mashg'ulotlar	-
Mustaqil ta'lim	60
Kredit miqdori:	4
Baholash shakli:	Sinov va imtihon
Kurs tili:	o'zbek

Fan / modulning maqsadi	
F/MM1	<p>Fanni o‘qitishdan maqsad – bo‘lajak kadrlarga ruxiy va jismoniy rivojlanishida nuqsoni mavjud bolalar bilish jarayonlarining xususiyatlari, bunday bolalar shaxsining turli faoliyatlarda rivojlanish xususiyatlari, ruxiy jarayonlarni usul va uslubiyatlar asosida tekshirish boyicha bilim, ko‘nikma va malakalarni shakllantirishdir.</p> <p>Fanning vazifasi: talabalarga Surdopsixologiya nazariyasi hamda uni usullarini amaliyotda qo‘llashga o‘rgatishdan iborat.</p>

Ta`lim natijalari	
TN1	- talaba eshitishida nuqsoni bo‘lgan bolalarning ruxiy jarayonlarining o‘ziga xos xususiyatlari,
TN2	- ruxiy jarayonlarni tekshirish uslubiyatlari, uslubiyatlar asosida bolalar ruxiy jarayonlari,
TN3	- shaxs xususiyatlari kamchiliklarini aniqlab bilish,
TN4	- eshitishida nuqsoni bo‘lgan bolalarning shaxsiy sifatlarini o‘rganish, ularga psixologik-pedagogik tavsifnoma tuzishni haqida tasavvurga ega bo‘lishi; (bilim)
TN5	- talaba eshitishida nuqsoni bo‘lgan bolalar ruxiy jarayonini o‘rganish shakllari va usullarini ilmiy asoslangan holda to‘g‘ri tanlay olish,
TN6	- talaba eshitishida nuqsoni bor bolalarning ruhiy rivojlanish xususiyatlarini nazariy-amaliy tahlil etish,
TN7	- maxsus adabiyotlarni tahlil etish, bolalarning ruxiy jarayonlarini o‘rganish,
TN8	- talaba eshitishida nuqsoni bor bolalarning ruhiy rivojlanish xususiyatlarini nazariy-amaliy tahlil etish,
TN9	- uslubiyatlar, didaktik materiallarni tanlash, bilish haqida bilishi va ulardan foydalana olishi; (ko‘nikma).
TN10	- ruxiy jarayonlarni o‘rganish shakl va usullarini amalda samarali qo‘llash haqida malakalarga ega bo‘lishi kerak.

Fan /modul mazmuni	
Mashg‘ulotlar shakli: ma’ruza (M) Ma’ruza (M) IV-semestr	
M1	<p>Surdopsixologiya fanining predmeti, maqsadi va vazifalari</p> <p>Surdopsixologiya – psixologiyaning bir tarmog‘i. Surdopsixologiya alohida fan sifatida taraqqiy etishi. Surdopsixologiyaning predmeti.</p> <p>Severe Disabilities</p> <p>https://peabody.vanderbilt.edu/academics/masters-programs/special-education-med/low-incidence-severe-disabilities/</p>
M2	<p>Eshitishida nuqsoni bo‘lgan bolalarning ruhiy rivojlanishi qonuniyatlari</p> <p>Turlicha murakkablikka ega bo‘lgan nuqsonni kompensatsiya qilish yo‘llari va imkoniyatlari. Surdopsixologiyaning fan sifatida taraqqiy etishida aolimlarning nuqsonli bolalarning mediko-pedagogik tasnifini ishlab chiqishning ahamiyati (F.A.Rau, L.V.Neyman, R.M.Boskis). surdopsixologiyaning vazifalari.</p>
M3	<p>Go‘daklik va ilk yoshdagi davrda eshitishida nuqsoni bo‘lgan bolalarning ruxiy rivojlanish xususiyatlari</p>

	Go'daklik va ilk yoshdagi davrda eshitishida nuqsoni bo'lgan bolalarning ruxiy rivojlanish xususiyatlarini o'rganish, ruxiy jarayonlarning kechishini o'rganish.
M4	Maktabgachayoshdagi eshitishida nuqsoni bo'lgan bolalarning ruxiy rivojlanish xususiyatlari Maktabgacha yoshdagi eshitishida nuqsoni bo'lgan bolalarning ruxiy rivojlanish xususiyatlarini o'ziga xosligini o'rganish, ruxiy jarayonlarning rivojlanish xususiyatlarini o'rganish
M5	Maxsus maktab o'quvchilar tarkibi Karlik va zaif eshitish darajalari, diapozonlari. Eshitishida nuqsoni bo'lgan bolalar differensiya qilingan holda o'qitilishi. Tadqiq etilgan materiallar tahlili. Ushbu masala yuzasidan A.Dyachkov, T.A.Rozanova, S.Zikov, I.M.Solovev, T.V.Rozanova, Sh.Shif kabi olimlarning ilmiy tadqiqot ishlarining ahamiyati.
M6	Eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalarga psixologik tavsifnoma berish Eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalarga tavsifnoma berishning individual psixologik xususiyatlari, fiziologik va intellektual imkoniyatlar, varbal va noverbal faoliyat xususiyatlarining inobatga olinishi. Eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalarni psixologik o'rganish metodlari. Surdopsixologik tekshirishda alohida metodlar tasnifi: kuzatish metodi, suhbat metodi, tabiiy va laborator eksperiment, faoliyatda o'rganish metodi, anketa, test metodi va h.k. Ta'lim-tarbiya jarayonida o'quvchilarni psixologo-pedagogik o'rganish.
M7	Eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalarda sezgi xususiyatlari Eshitishda nuqsoni bo'lgan shaxslarning sezgi xususiyatlari. Bilishda sezgilarning o'rni. Bilish bosqichlari. Normal va nuqsonli bolalarning sezgi xususiyatlari. Sezgining shaxs kamolatidagi o'rni. Sezgi psixofizikasi. Eshitish va ko'rish sezgilarning asosiy mezonlari.
M8	Eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalarda idrok xususiyatlari Eshitishda nuqsoni bo'lgan shaxslarning idrok xususiyatlari. Normal va nuqsonli bolalarning idrok xususiyatlari idrokning shaxs kamolatidagi o'rni. Eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalar idrokining torligi, yuzakligi, fragmentarligi. idrokning psixofizikasi.
M9	Eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalar idrokini tekshirish metodikalari Syujetli rasmlarni tushuntirish metodikasi, raqamlarni top, Raven jadvallari, taxitoskopik usul. Poppelreyter jadvallari.
M10	Eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalarning diqqat xususiyatlari Normal va eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalar diqqatini umumiy va maxsus rivojlantirish. Eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalarning ixtiyorsiz diqqatini jalb qilishga o'rgatish shart-sharoitlari. Eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalarni o'qitishda va rivojlantirishda ixtiyoriy diqqatini rivojlantirish.
M11	Eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalarning diqqat xususiyatlari Diqqatning asosiy xususiyatlarini shakllantirishning o'ziga xosligi. Korrektur proba, Shulte jadvali, Myunsterberg metodikasi
M12	Eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalarning diqqat tekshirish metodikasi Diqqatning asosiy xususiyatlarini shakllantirishning o'ziga xosligi. Korrektur proba, Shulte jadvali, Myunsterberg metodikasi, Krepelin bo'yicha sanoq.
M13	Eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalarning diqqatini rivojlantirish Turli faoliyatlarda diqqatni jalb qilish kabilarni tarbiyalash. Eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalarning eshituv diqqatini rivojlantirish. Kuzatuvchanlik, diqqatni bir joyga jamlay olish shaxsiy xususiyat sifatida.
M14	Eshitish qobiliyati buzilgan shaxslarning xotira xususiyatlari Xotira haqida tushuncha berish. Xotira turlari. Xotira jarayonlari: xotira psixologiyasi va qonuniyatlari. Xotiraning yakka psixologik farqlari. Diqqat va xotira. Shaxs va xotira. Xotira va faoliyat. Normal va eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalar xotira xususiyatlari. "10 ta so'z" metodikasi, obrazlarga xotira, sonlarni eslab qolish, Piktogramma metodikasi, P. I. Zinchenko metodikasi.

M15	Eshitish qobiliyati buzilgan shaxslarning xotirasini rivojlantirish Maktabgacha yoshdagi eshitishida nuqsoni bo'lgan bolalar xotirasini rivojlantirish yo'llari. Maktab yoshdagi eshitishida nuqsoni bo'lgan bolalar xotirasini rivojlantirish yo'llari.
------------	---

Mashg'ulotlar shakli:

Amaliy mashg'ulot (A) IV-semestr

A1	Surdopsixologiya fanining predmeti maqsadi, vazifalari.
A2	Eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalarning ruhiy rivojlanishi qonuniyatlari.
A3	Go'daklik va ilk yoshdagi davrda eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalarning ruhiy rivojlanish xususiyatlari.
A4	Maktabgacha yoshdagi eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalarning ruhiy rivojlanish xususiyatlari.
A5	Maxsus maktab o'quvchilar tarkibi
A6	Eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalarga psixologik tavsifnoma berish
A7	Eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalarda sezgi xususiyatlari
A8	Eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalarda idrok xususiyatlari
A9	Eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalar idrokini tekshirish metodikalari.
A10	Eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalarning diqqat xususiyatlari
A11	Eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalarning diqqat tekshirish metodikasi.
A12	Eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalarning diqqatini rivojlantirish
A13	Eshitish qobiliyati buzilgan shaxslarning xotira xususiyatlari
A14	Eshitish qobiliyati buzilgan shaxslarning xotirasini rivojlantirish
A15	Eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalarning tasavvur xususiyatlari

Mustaqil ta'lim(MT)

1	Seminar va amaliy mashg'ulotlarga tayyorgarlik ko'rish va uy vazifalarini bajarish	15-soat
2	Vaziyatli masalalar (keys)tuzish	5-soat
3	Berilgan manbalarni tarjima qilish	5-soat
4	Berilgan mavzularga oid esse yozish	10-soat
5	Anjumanga tezis tayyorlash	10-soat
6	Berilgan mavzu boyicha mustaqil ishini bajarish	15-soat

Asosiy adabiyotlar:

1. Xamidova.M.U. Maxsus pedagogika (Mutaxassislikka kirish) - T.: Fan va texnologiyalar, 2018
2. Назарова Д.А. Мамаражабова З.Н. Сурдопедагогика // Дарслик. – Тошкент: Инноватсия-зиё, 2019
3. Пўлатова П., Мамаражабова З., Амирсайдова Ш. ва бошқалар. Махсус педагогика – Т.: Фан ва технологиялар, 2014

Qo‘shimcha adabiyotlar:

8. Mirziyoyev Sh. M. Erkin va farovon, demokratik O‘zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. Toshkent –“O‘zbekiston” -2016.56 b.
9. Mirziyoyev Sh. M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. Toshkent –“O‘zbekiston” -2016.488 b.
10. Mirziyoyev Sh. M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta’minlash-yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi.Toshkent“O‘zbekiston”-2016 488b.
11. Mirziyoyev Sh. M. Tanqidiy tahlil, qat’iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik - har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo‘lishi kerak. Toshkent –“O‘zbekiston” -2017.104 b.
12. Mirziyoyev Sh. M. Yangi O‘zbekiston strategiyasi.-Toshkent, 2021. -458 b.
13. Maxkamdjonov K, Tulenova X.B. Maktabgacha ta’lim muassasalari uchun umumiy va kengaytirilgan “Jismoniy tarbiya” dasturi. Ilm-ziyo Toshkent., 2006 y

Axborot manbalari

1. www.tdpu.uz
2. www.pedagog.uz
3. www.edu.uz
4. www.natlib.uz (A.Navoiy nomidagi O‘z.MK)
5. www.ziynet.uz - Ziyonet axborot-ta’lim resurslari portal

a) 5 baxo olish uchun talabning bilim darajasi kuyidagilarga javob berishi lovim:

- fanning mohiyati va mazmunini to‘liq yorita olsa;
- fandagi mavzularni bayon qilishda ilmiylik va mantiqiylik saqlanib, ilmiy xatolik va chalkashliklarga yul kuymasa;
- fan bo‘yicha mavzu materiallarining nazariy yoki amaliy ahamiyati haqida aniq tasavvurga ega bo‘lsa;
- fan doirasida mustaqil erkin fikrlash qobiliyatini namoyon eta olsa;
- berilgan savollarga aniq va lo‘nda javob bera olsa;

- konspektga puxta tayyorlangan bo'lsa; mustaqil topshiriqlarni to'liq va aniq bajargan bo'lsa;
- fanga tegishli qonunlar va boshqa me'yoriy-xuquqiy xujjatlarni to'liq o'zlashtirgan bo'lsa;
- fanga tegishli mavzulardan biri bo'yicha ilmiy maqola chop ettirgan bo'lsa;
- tarixiy jarayonlarni sharhlay bilsa;

b) 4 baxo olish uchun talabning bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:

- fanning mohiyati va mazmunini tushungan,
- fandagi mavzularni bayon qilishda ilmiy va mantiqiy chalkashliklarga yo'l qo'ymasa;
- fanning mazmunini amaliy ahamiyatini tushingan bo'lsa;
- fan bo'yicha berilgan vazifa va topshiriqlarni o'quv dasturi doirida bajarsa;
- fan bo'yicha berilgan savollarga tugri javob bera olsa;
- fan bo'yicha konspektini puxta shakllantirgan bo'lsa;
- fan bo'yicha mustaqil topshiriqlarni to'liq bajargan bo'lsa;
- fanga tegishli qonunlar va boshqa me'yoriy xujjatlarni o'zlashtirgan bo'lsa.

v) 3 baxo olish uchun talabning bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:

- fan xakida umumiy tushunchaga ega bo'lsa;
- fandagi mavzularni tor doirada yoritib, bayon qilishda ayrim chalkashliklarga yul qo'yilsa;
- bayon qilish ravon bo'lmasa;
- fan bo'yicha savollarga mujmal va chalkash javoblar olinsa;
- fan bo'yicha matn puxta shakllantirilmagan bo'lsa.

g) quyidagi xollarda talabning bilim darajasi qoniqarsiz 2 baxo bilan baxolanishi mumkin:

- fan bo'yicha mashgulotlarga tayorgarlik kurilmagan bo'lsa;
- fan bo'yicha mashgulotlarga doir xech qanday tasavvurga ega bo'lmasa;
- fan bo'yicha matnlarni boshqalardan ko'chirib olganligi sezilib tursa;
- fan bo'yicha matnda jiddiy xato va chalkashliklarga yo'l qo'yilgan bo'lsa;
- fanga doir berilgan savollarga javob olinmasa;
- Fanni bilmasa.

Muallif:	Ajiniyoz nomidagi NDPI, Maktabgacha ta`lim kafedrası o`qituvchisi – Sh. Jabbarbergenov
E-mail:	shinbergenjabbarbergenov@gmail.com
Tashkilot:	AjiniyoznomidagiNDPI "Maktabgachatarbiya va defektologiya" kafedrası

Mazkur Sillabus institut o`quv-uslubiy Kengashining 2025-yil "28" 06
11 -sonli yig`ilish bayoni bilan tasdiqlangan.

Mazkur Sillabus "Maktabgacha tarbiya va defektologiya" kafedrasining 2025-yil "24" 04/11-sonli yig`ilish bayoni bilan ma`qullangan

O`quv - uslubiy boshqarma boshlig'i :

A. Abdiev

Fakultet dekani :

M. X. Allambergenova

Kafedra boshlig'i :

J. A. Bekmanova

O`qituvchi :

Sh. E. Jabbarbergenov